
ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

УДК 332.02:332.1

В. С. КРАВЦІВ,
професор, доктор економічних наук,
директор,
П. В. ЖУК,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник

ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”,
вул. Козельницька, 4, 79026, Львів, Україна

РОЗВИТОК ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ У ПАРАДИГМІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Розглянуто основні напрями реалізації політики розвитку гірських територій (гірської політики) у країнах Європи. Акцентовано увагу на важливості та шляхах вирішення питань запобігання депопуляції гірських місцевостей. Зроблено висновки стосовно доцільності впровадження у вітчизняну практику низки європейських інструментів підтримки соціально-економічного розвитку гірських регіонів.

Ключові слова: гірські території; соціально-економічний розвиток; інструменти; європейський досвід.

Бібл. 7; рис. 2.

UDC 332.02:332.1

VASYL KRAVTSIV,
Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Director,
PETRO ZHUK,
Cand. of Econ. Sci.,
Senior Researcher,
Leading Researcher

Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS Ukraine,
4, Kozelnytska St., Lviv, 79026, Ukraine

DEVELOPMENT OF UKRAINE’S MOUNTAIN TERRITORIES IN THE PARADIGM OF EUROPEAN EXPERIENCE

Major directions of mountain territories’ development policy (mountain policy) implementation in the European countries are outlined. Particular attention is paid to the importance and ways to solve the issues of mountain territories’ depopulation prevention. Conclusions are made regarding the feasibility of introducing into domestic practice a number of European instruments to support the socio-economic development of mountain regions.

© Кравців Василь Степанович (Kravtsiv Vasyl), 2018; e-mail: kravciv@ukr.net;
© Жук Петро Володимирович (Zhuk Petro), 2018; e-mail: pzhuk@ukr.net.

Keywords: mountain territories; socio-economic development; instruments; European experience.

References 7; Figures 2.

Політику розвитку гірських територій (гірську політику) можна трактувати як вироблене на основі суспільного усвідомлення їх ролі у життєдіяльності соціуму, інституціоналізоване законами, нормативними актами, стратегічними й програмними документами ставлення суб'єктів гірської політики до сукупності соціально-економічних та екологічних проблем даної території, яке реалізується через відповідні механізми та інструменти. Гірська політика є різновидом регіональної політики і фокусується на гірських місцевостях.

Відштовхуючись від визначення поняття регіональної політики, що використовується в чинному законодавстві України *, ми розглядаємо гірську політику як систему цілей, заходів, засобів та узгоджених дій органів влади всіх рівнів, спрямованих на забезпечення високої якості життя людей на гірських територіях з урахуванням їх природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей, етнічної та культурної самобутності.

В Україні гірські території охоплюють частину Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Чернівецької областей (Українські Карпати, які займають площу 24 тис. км²) та АР Крим (Кримські гори площею близько 10 тис. км²). Рівень їх економічного та соціального розвитку є низьким і значно поступається рівнинним територіям. Наприклад, у 2016 р. гірські райони Львівської області за індексом промислового розвитку (обчислюється як відношення обсягу реалізованої промислової продукції районів у розрахунку на 1 жителя до загального по області показника) відчутно відставали від середнього показника по районах (без міських) – 0,10 проти 0,77. Співвідношення індексів продукції сільського господарства (1,03 проти 1,79), роздрібного товарообороту підприємств (0,23 проти 0,43) також не на користь гірських районів. Паралельно спостерігається тенденція до збільшення розриву в рівнях розвитку гірських районів на фоні загальних показників по сільських районах області (рис. 1). Такий стан свідчить про вади вітчизняної політики розвитку гірських територій та низьку дієвість її інструментів.

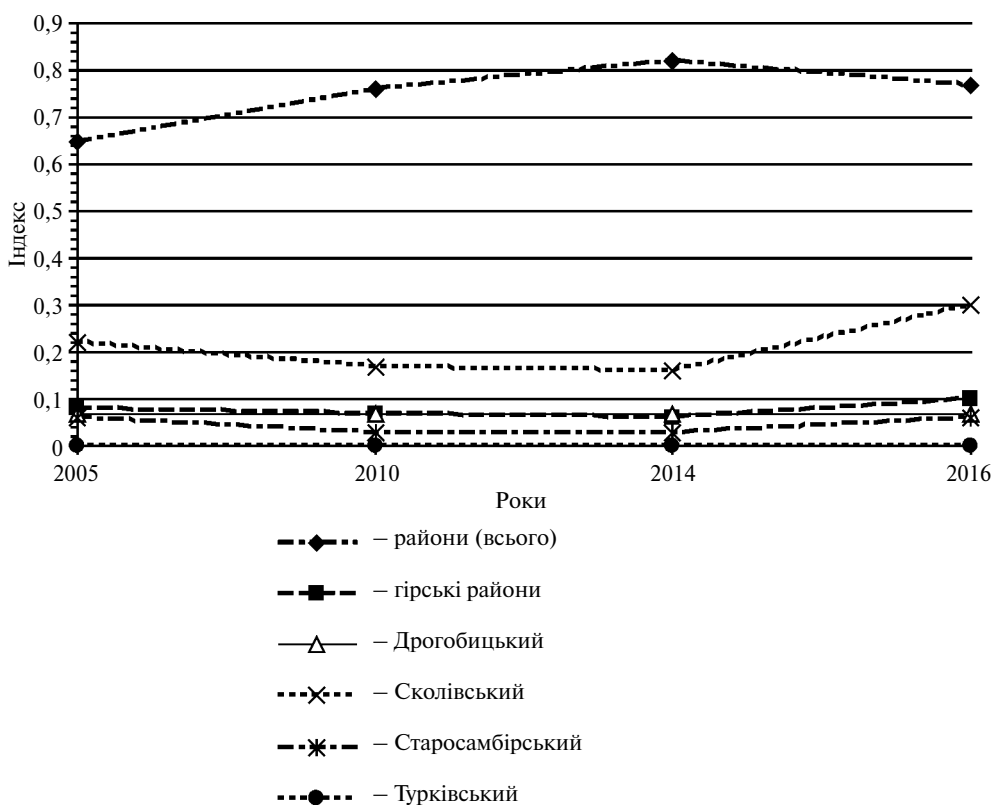
Проблематика розвитку гірських територій України розкривається у багатьох наукових дослідженнях [1; 2; 3; 4], є предметом окремих законодавчих актів, проте цілісної гірської політики, що враховувала б як вітчизняні реалії, так і зарубіжний досвід, і набула б свого належного інституційного втілення, не вироблено.

Отже, **мета статті** – дослідити суть і напрями гірської політики, розробити пропозиції з імплементації в Україні важливих інструментів європейської практики підтримки гірських територій.

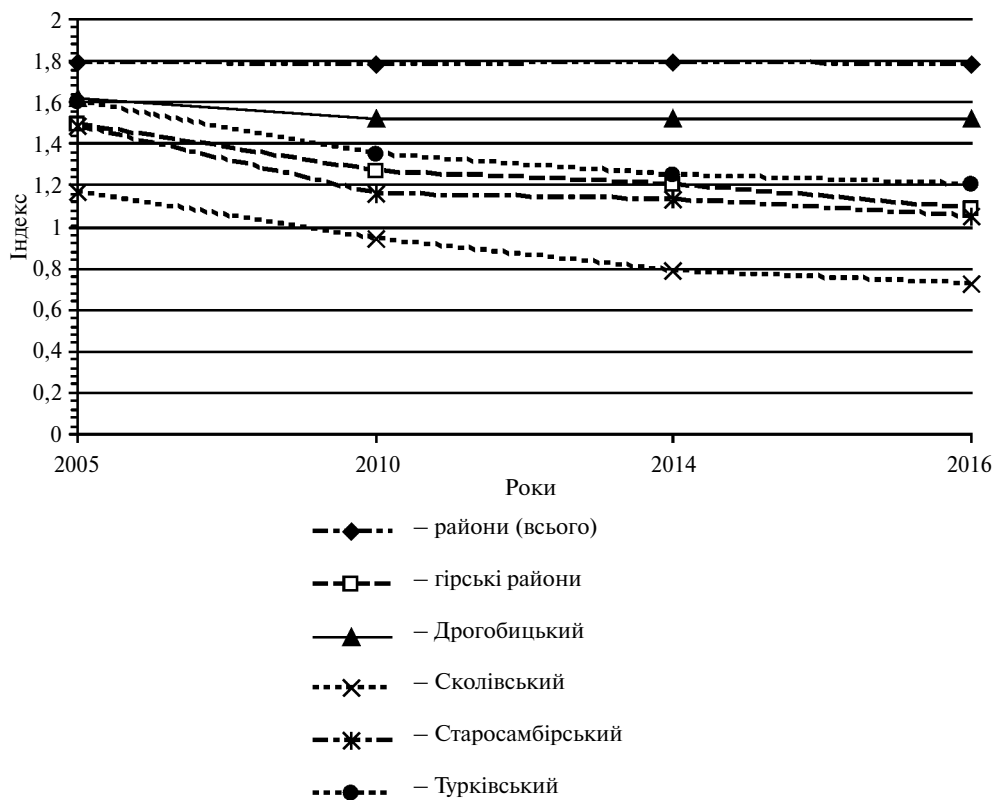
Сьогодні гірська політика в Україні регламентується трьома цільовими законодавчо-нормативними актами **. Згаданий закон декларує дві форми

* Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

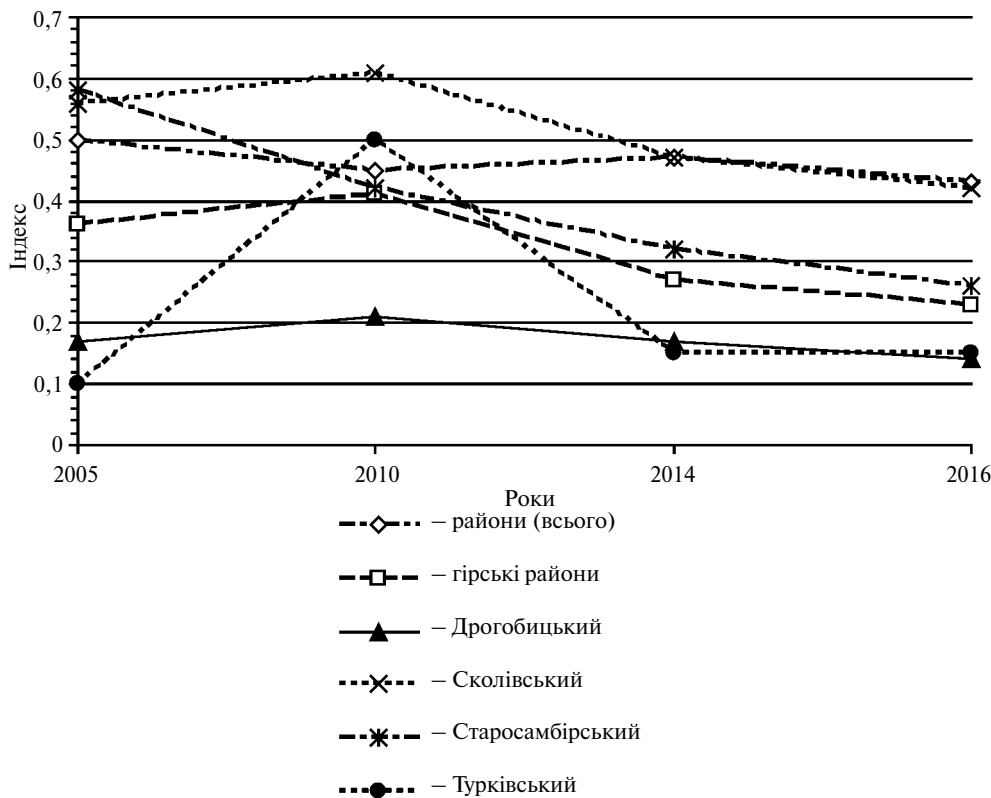
** Про статус гірських населених пунктів в Україні : Закон України від 15.02.1995 р. № 56/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80>; Про перелік населених пунктів, яким надається статус гірських : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.08.1995 р. № 647 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/647-95-%D0%BF>; Про умови оплати праці осіб, які працюють в гірських районах : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.08.1995 р. № 648 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/648-95-%D0%BF>.

а) за обсягом реалізованої продукції

б) за продукцією сільського господарства

в) за роздрібним товарооборотом підприємств

Рис. 1. Індекси економічного розвитку гірських районів Львівщини

Побудовано авторами за даними Головного управління статистики у Львівській області.

Примітка: обчислено як співвідношення обсягу реалізованої промислової продукції районів у розрахунку на 1 жителя і відповідного показника в цілому по області.

державної підтримки гірських населених пунктів. Ним передбачено державні гарантії їх соціально-економічного розвитку (виділення бюджетних коштів на розвиток матеріально-технічної бази пасажирського транспорту, дорожнього господарства, систем телекомунікацій, освіти, охорони здоров'я тощо), а також пільги громадянам, які проживають і працюють на території гірського населеного пункту. Проте аналіз дії цього закону показує, що передбачені ст. 3 державні гарантії соціально-економічного розвитку гірських територій не реалізуються, а орієнтація на їх підтримку виключно за рахунок бюджетних асигнувань є мало-ефективною і потребує доповнення через механізми публічно-приватного партнерства щодо залучення інвестицій з недержавного сектору.

Розв'язанню такого завдання сприяло б запровадження на гірських територіях спеціального режиму інвестиційної діяльності, за допомогою якого стимулюватиметься залучення інвестицій у пріоритетні види економічної діяльності, сумісні з екологічними особливостями гірських територій, їх природно-ресурсною базою, традиціями господарювання. Відповідний механізм підтримки розвитку гірських територій, запропонований Інститутом регіональних досліджень імені М.І. Долишнього, відображено у проекті закону "Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в гірських зонах України" (zareєстрований Верховною Радою України 18.02.2016 р. під № 4102). Прийняття цього закону та інституціоналізація преференційного інвестиційно-

го механізму стосовно гірських територій України [1] докорінно змінили б їх економічну конкурентоспроможність. Зростаюче відставання гірських територій за цим показником призводить до їх депопуляції, породжує складні соціальні проблеми. Таке становище потребує вироблення спеціальної політики розвитку гірських регіонів. При цьому в процесі її формування та реалізації важливо враховувати кращі світові практики, зокрема — досвід європейських країн. Наше бачення принципів побудови, цілей та завдань модерної вітчизняної гірської політики відображено на рисунку 2.

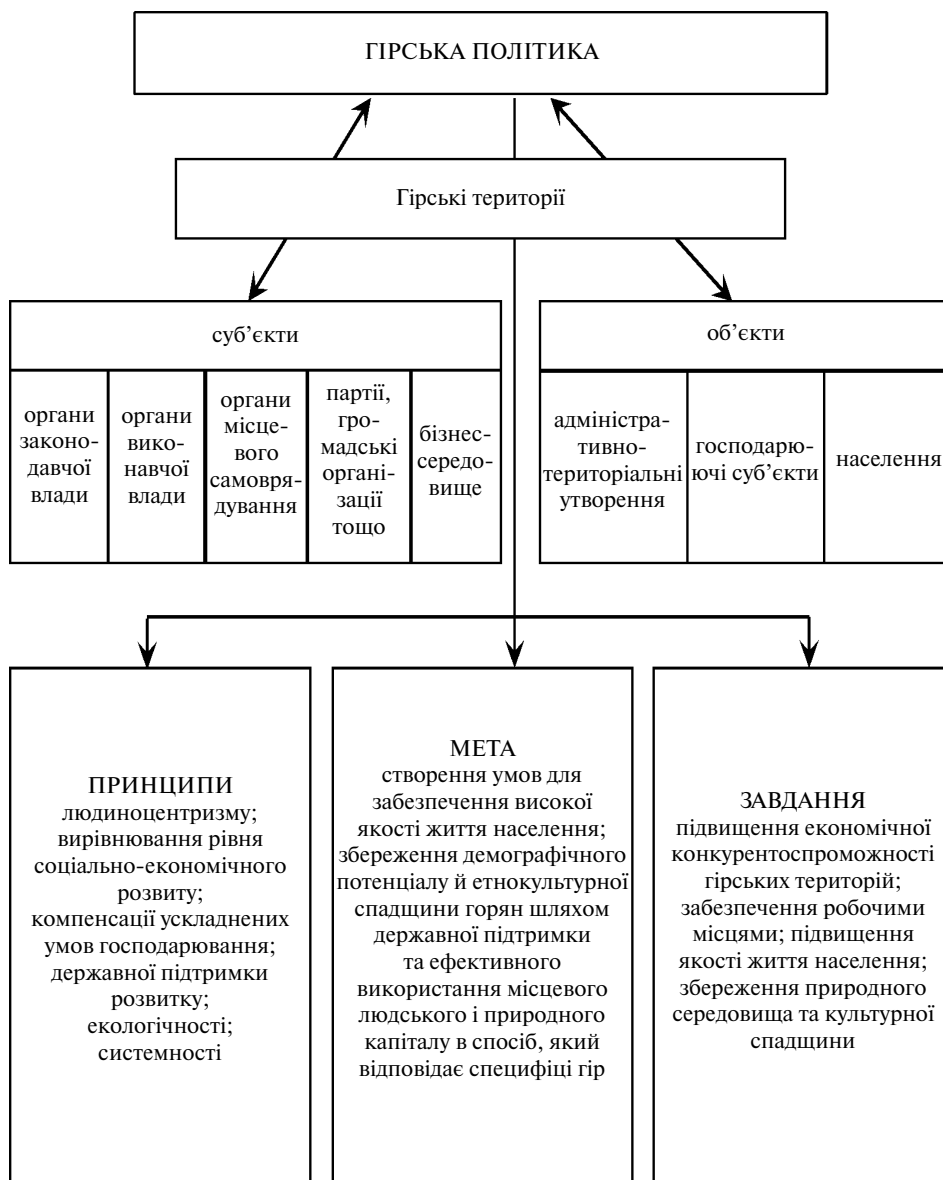

Рис. 2. Основні засади гірської політики України

Складено авторами.

Специфіку гірської політики формує становище, за якого умови гірських територій, з одного боку, ускладнюють економічну діяльність та досягнення високого рівня якості життя місцевого населення через їх природні особливості, важ-

ку транспортну доступність (в обох напрямках) до центрів ділової активності й суспільного життя, а з іншого – є екологічним та етнокультурним феноменом, значення якого виходить далеко за межі цих територій.

Починаючи з 1960-х років у країнах Європи усвідомлення важливої ролі гірських територій трансформувалося в цілеспрямовані дії органів влади щодо підтримки їх економічного розвитку та вирішення у такий спосіб проблем депопуляції гір. У центрі уваги постійно були також питання збереження їх екологічних функцій.

Сьогодні в країнах Європейського Союзу нагромаджено вагомий досвід розробки і реалізації гірської політики. Очевидно, що Україна не зможе одномоментно запровадити доцільні для нас кращі європейські практики регулювання розвитку гірських територій. Може йтися про послідовну імплементацію тих чи інших підходів, механізмів розвитку з урахуванням конкретних реалій і орієнтацією на зближення вітчизняної гірської політики та практики її реалізації з європейською. Зауважимо, що в європейських країнах гірська політика також формувалася поетапно, розвивалася та змінювалася. Так, протягом тривалого часу на працюювалися механізми підтримки розвитку гірських територій за кількома напрямками [5]:

– *спеціальна муніципальна політика* – передбачає наділення громад гірських регіонів спеціальним статусом, за якого вони можуть розраховувати на надходження додаткових коштів у межах фінансового вирівнювання, під час реалізації інфраструктурних програм тощо (Швейцарія, Швеція, Італія, Франція);

– *просторове планування* – містить диференційоване територіальне планування з різними підходами та особливостями державної політики стосовно різних регіонів або їх частин, у тому числі щодо гірських місцевостей (Німеччина);

– *фінансове вирівнювання між регіонами, муніципалітетами* – є дуже важливим для економічно слабких гірських регіонів з важкодоступними місцевостями та ускладненими умовами господарювання (всі країни ЄС);

– *спеціальні програми сприяння регіонального або галузевого спрямування* – націлені на підвищення економічної конкурентоспроможності гірських територій, розвиток перспективних галузей, наприклад, сільського господарства (Австрія, Іспанія), туризму, традиційних ремесел, відновлюваної енергетики, окремих видів промислового виробництва тощо, на створення нових робочих місць, соціальний розвиток гірських територій, а також запобігання негативному антропогенному впливу на гірські екосистеми (насамперед – Німеччина, де гірські території завдяки економічній інтеграції з прилеглими рівнинними районами не мають гострих соціально-економічних проблем і стосовно них вирішуються переважно завдання збереження природного середовища);

– *інфраструктурні програми* – стосуються в першу чергу дорожнього будівництва, зведення об'єктів транспортної інфраструктури, розвитку комунальної та соціальної інфраструктур гірських населених пунктів, цифрових комунікацій (Швейцарія, Франція, Італія).

Фактично європейські країни використовують стратегії, спрямовані на компенсацію впливу негативних умов гірських місцевостей через субсидювання

виробництва, інвестиційну допомогу, надання компенсацій місцевим виробникам.

З утворенням Європейського Союзу в його країнах-членах обмежено підтримку і допомогу виробникам та регіонам. Разом з тим ст. 87 Договору про заснування Європейської Спільноти * дозволяє реалізовувати певні форми допомоги, які сприяють:

а) економічному розвитку регіонів з надзвичайно низьким рівнем життя чи високим безробіттям;

б) здійсненню важливого, з позицій спільного європейського інтересу, проекту чи подоланню серйозного “збурення” в економіці держави-члена;

в) розвитку певних видів економічної діяльності чи сфер економіки, якщо така допомога не справляє негативного впливу на умови торгівлі такою мірою, що це може суперечити спільному інтересу;

г) культурному розвитку та збереженню культурної спадщини, якщо така допомога не впливає на умови торгівлі та конкуренцію в ЄС такою мірою, що це може суперечити спільному інтересу **.

Переважна більшість гірських регіонів Європи, що підпадає під такі ознаки, належить, за термінологією ЄС, до “проблемних територій” та має можливості для відповідної підтримки. Зокрема, передбачене в ЄС використання структурних фондів націлено на регіони, які відстають у своєму розвитку, тобто мають валовий регіональний продукт, нижчий за 75% від середнього рівня по країні, є віддаленими або малонаселеними [6; 7].

Гірські території підтримуються такими структурними фондами ЄС:

– *Європейським фондом регіонального розвитку*, з коштів якого фінансуються проекти, спрямовані на зміцнення економічної та соціальної згуртованості в ЄС, коригування дисбалансів між його регіонами. Зокрема, він інвестує в компанії з метою створення постійних робочих місць, екологічну інфраструктуру, енергетику, транспорт тощо;

– *Європейським фондом орієнтації і гарантування сільського господарства*, який, серед іншого, опікується розвитком сільської місцевості та надає допомогу фермерам у менш розвинутих районах;

– *Європейськими групами територіального співробітництва*, завдання яких полягають у просуванні транскордонного (прикордонного), транснаціонального та міжрегіонального співробітництва.

Крім структурних фондів допомогу у вирішенні завдань розвитку гірські території країн ЄС можуть отримувати з *Фонду гуртування*, створеного у 1993 р. Його діяльність спрямована на підтримку країн з валовим національним доходом на душу населення менш як 90% від середнього по ЄС. Фонд фінансує розбудову транс’європейських транспортних мереж, охорону навколишнього середовища (проекти, пов’язані з раціональним використанням енергії, застосуванням відновлюваних джерел енергії, розвитком залізничного транспорту як більш екологічного тощо).

Поряд з використанням інструментів, що діють тільки всередині ЄС, Європейським Союзом ініційовано співпрацю з сусідніми країнами (зовнішньополі-

* Договір про заснування Європейської Спільноти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_017/page.

** Там же.

тична ініціатива ЄС “Східне партнерство”, яка поширюється і на Україну). Відповідні інструменти європейського сусідства запроваджено для надання допомоги країнам-партнерам. Гірські регіони України охоплено програмами прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства (ППС ЄС) “Польща – Білорусь – Україна”, “Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна” і “Румунія – Україна”.

Нові можливості для України відкрило запровадження у ЄС з 2009 р. такого інструменту співробітництва європейських регіонів, який поширюється і на країни – не члени ЄС, як *макрорегіональні стратегії* (МРС). Вони пропонують платформу для багатогалузевого, багатонаціонального і багаторівневого управління за принципом “знизу вгору” з включенням місцевих і регіональних учасників та підтримуються європейськими структурними й інвестиційними фондами.

Сьогодні діють чотири макрорегіональні стратегії: щодо регіону Балтійсько-го моря (EUSBSR) – з 2009 р., Дунайська стратегія (EUSDR) – з 2011 р., стратегія для Адріатичного та Іонічного регіонів (EUSAIR) – з 2014 р., Альпійська стратегія (EUSALP) – з 2015 р. *. На стадії розробки й узгодження із структурами ЄС перебуває проект Карпатської стратегії, яка була ініційована Польщею та іншими країнами регіону – членами ЄС та підтримана Україною **. З лютого 2016 р. в рамках Комітету регіонів ЄС сформовано Карпатську міжрегіональну групу, метою якої є пошук можливостей створення макрорегіональної стратегії для Карпатського регіону ***. Ініціатива щодо розроблення та затвердження Карпатської стратегії дасть змогу поглибити і наповнити реальним змістом реалізацію прийнятої у Києві у 2003 р. Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатська конвенція).

Карпатська стратегія, з огляду на спільну гірську специфіку регіонів, може базуватися на досвіді та положеннях чинної з 2016 р. Альпійської стратегії. Однак при просуванні Карпатської стратегії важливо враховувати чітку позицію Європейської комісії стосовно “трьох ні”, яким мають відповідати стратегічні нововведення: ніяких нових регуляторів; ніяких нових інституцій та ніяких нових інструментів ****. Очікувано Карпатська стратегія може охопити регіони восьми країн макрорегіону (шести країн – членів ЄС: Австрії, Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини, Чехії, а також Сербії та України) площею 190 тис. км² і з населенням 20 млн. осіб.

У рамках Карпатської МРС забезпечуватимуться такі можливості: вироблення операційної програми ЄС для Карпатського регіону (як у випадку з Дунайською та Альпійською стратегіями); залучення фінансових ресурсів Євросоюзу для розвитку цього регіону; реалізація важливих проектів, зокрема, у

* Report implem makroregion strategy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/.

** Україна та країни ЄС розроблять спільну Стратегію розвитку Карпатського регіону / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249868016>.

*** Współpraca w regionie Karpat. Inicjatywa nowej strategii makroregionalnej UE. – wg stanu na 30.08.2016 / MATERIAJY OIDE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oide.sejm.gov.pl/oide/images/files/pigulki/wspolpraca_w_regionie_karpat_30.08.2016.pdf.

**** Dlaczego Region Karpat potrzebuje strategii makroregionalnej UE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europeanreform.org/files/BROSZURA_POLSKA.pdf.

сферах транспорту, енергетики, охорони навколишнього середовища; зміцнення територіального співробітництва; стимулювання економічного зростання та сталого розвитку регіону на основі багатой природної та культурної спадщини і ефективного використання всіх складових його економічного потенціалу; посилення та вдосконалення співпраці між країнами ЄС і сусідніми країнами, які не входять до нього.

Підготовлено варіант проекту схеми макрорегіональної стратегії для Карпатського регіону, в якому окреслено три основні пріоритетні сфери спільної діяльності, кінцевою метою якої є **конкурентоспроможні, зелені та згуртовані Карпати**. Найважливішими завданнями визначено посилення економічного співробітництва, досягнення високої якості природного середовища і підвищення функціональної доступності Карпат. Головна роль відводиться інституційній співпраці учасників стратегії. Пропонується також вжити відповідних цільових заходів за такими пріоритетними сферами.

I. Конкурентні Карпати (мета – посилення економічного співробітництва):

- 1) розвиток чистого, “зеленого” виробництва;
- 2) сталий розвиток туризму;
- 3) підвищення конкурентоспроможності агропродовольчого сектору;
- 4) розвиток макрорегіональної інноваційної екосистеми.

II. Зелені Карпати (мета – висока якість природного середовища):

- 1) захист та раціональне управління природними ресурсами;
- 2) диверсифікація джерел енергії;
- 3) управління екологічними ризиками та природними загрозами.

III. Згуртовані Карпати (мета – підвищення функціональної доступності):

- 1) поліпшення транспортної доступності Карпатських гір;
- 2) розширення цифрової доступності;
- 3) розробка системи електронних послуг.

Як пріоритетну виокремлено також сферу **горизонтальної співпраці**, предметом якої є інституційне співробітництво у просторовому плануванні й транскордонній взаємодії*.

Варто зазначити низку пересторог з боку Європейської комісії щодо Карпатської макрорегіональної стратегії, які необхідно подолати у процесі її просування. Йдеться, зокрема, про нечітку ідентифікацію проблем, на розв’язанні яких учасники стратегії хотіли б концентрувати співпрацю; можливості вирішення у рамках чинної Карпатської конвенції досі не реалізованих проблем; покриття частини регіону простором Дунайської стратегії, серед учасників якої є Україна з трьома своїми регіонами: Закарпатською, Івано-Франківською й Чернівецькою областями; тощо**.

Втілення Карпатської чи Дунайської МРС у будь-якому випадку вимагає розроблення відповідних державних і регіональних стратегій, цільових програм, планів дій тощо. Перші кроки у цьому напрямі зробила Львівщина. Протягом

* EU Macro-regional Strategy for the Carpathian Region [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.carpathianconvention.org/tl_files/carpathiancon/Downloads/03%20Meetings%20and%20Events/Implementation%20Committee/CCIC_Modra%202017/documents/MRS%20for%20Carpathian%20Region%20presentation.pdf.

** Dłaczego Region Karpat potrzebuje strategii makroregionalnej UE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://europeanreform.org/files/BROSZURA_POLSKA.pdf.

2017 р. з ініціативи Львівської облдержадміністрації було розроблено Стратегію розвитку гірських територій Львівської області на 2018–2022 роки (затверджена рішенням Львівської обласної ради від 05.12.2017 р. № 565), підготовка якої здійснювалася за активної участі Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України. Такі стратегічні програмні документи необхідно розробити і для інших областей Карпатського регіону України – Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької.

Висновки

Європейський досвід наголошує на необхідності розробки і реалізації політики розвитку гірських територій України, в основі якої повинні лежати їх економічна підтримка, підвищення конкурентоспроможності, запобігання депопуляції, збереження екологічної функції та етнокультурної спадщини гір. Напрями підтримки гірських територій можуть включати: адміністративну політику, яка забезпечуватиме спеціальний статус адміністративно-територіальних одиниць і населених пунктів у гірських місцевостях з особливими підходами до фінансового вирівнювання, інвестиційної діяльності тощо; територіальне планування й формування адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням гірської специфіки; фінансово-бюджетне вирівнювання, яке відкриє перед економічно проблемними територіями гірських регіонів можливість для забезпечення умов життєдіяльності місцевого населення на рівні, не гіршому, ніж у середньому по країні; цільові програми сприяння розвитку сфер і видів діяльності, які мають особливе значення для гірських районів; реалізацію інфраструктурних програм, які сприятимуть згладжуванню проблем транспортно-комунікативної доступності в гірських місцевостях. Безумовно, ці напрями мають набути інституційного втілення і підтримуватися на всіх управлінських рівнях.

Підтримка гірських територій буде ефективнішою при використанні адаптованих до умов України практик, апробованих країнами Європи. Серед них: поліпшення транспортної, соціальної, комунальної інфраструктур гірських регіонів; розробка концепцій і програм розвитку гірських територій та державна допомога в реалізації передбачених ними проектів; створення фондів підтримки гірських територій; надання дотацій сільськогосподарським виробникам у гірських місцевостях і сприяння їх кооперації; підтримка розвитку сфери туризму, курортів, народних промислів і ремесел; сприяння створенню в гірських районах робочих місць у тих видах економічної діяльності, які не мають екодеструктивного впливу, з орієнтацією на сферу малого й середнього бізнесу; врахування в механізмах фінансового вирівнювання специфіки гірських територій; тощо.

Розвитку гірських територій України сприятиме активізація використання програм прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства “Польща – Білорусь – Україна”, “Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна” та “Румунія – Україна”, які охоплюють територію гірського Карпатського регіону України. Також для України важливими є участь у підготовці макрорегіональної стратегії ЄС для Карпатського регіону та просування спільних з країнами та регіонами, які є учасниками чинної Дунайської стратегії, проектів.

Список використаної літератури

1. Кравців В.С., Жук П.В. Концептуальні засади розробки та реалізації державної програми сталого розвитку Українських Карпат // Економіка України. – 2013. – № 1. – С. 4–11.
2. Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону ; [за ред. М.А. Голубця]. – Львів : Поллі, 2007. – 288 с.
3. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку : моногр. – У 8 т. ; [наук. ред. В.С. Кравців]. – Львів : НАН України; Інститут регіональних досліджень, 2013. – Т. 1: Екологічна безпека та природно-ресурсний потенціал, 2013. – 336 с.
4. Пітюлич М.М. Гірські території Українських Карпат: сучасний стан та перспективи розвитку : моногр. – Львів : ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”; Ужгород : Гражда, 2015. – 320 с.
5. Циммерманн Х. Державна політика для гірських регіонів – досвід деяких європейських країн та можливі варіанти для України : проектний документ № 18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ims-ukraine.org/sites/default/files/%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%E2%84%96%2018.pdf>.
6. Малаховський Ю.В. Досвід США, Канади та країн ЄС в управлінні економічним розвитком депресивних територій // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – Економічні науки : зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 28. – С. 43–53.
7. Поліщук Л.С. Регіональні асиметрії в ЄС та нові інструменти політики вирівнювання // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. – Т. 2. – № 126. – С. 116–124 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/view/2824/2532>.

References

1. Kravtsiv V.S., Zhuk P.V. *Kontseptual'ni zasady rozrobky ta realizatsii derzhavnoi programy staloho rozvytku Ukrain's'kykh Karpat* [Conceptual principles of the creation and realization of the state's program of steady development of the Ukrainian Carpathians]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 2013, No. 1, pp. 4–11 [in Ukrainian].
2. *Kontseptual'ni Zasady Staloho Rozvytku Hirs'koho Rehionu* [Conceptual Principles of Sustainable Development of Mountain Region]. M.A. Golybets' (Ed.). Lviv, Polli, 2007 [in Ukrainian].
3. *Karpats'kyi Rehion: Aktual'ni Problemy ta Perspektyvy Rozvytku, u 8 t.* [Carpathian Region: Actual Problems and Prospects of Development, in 8 vol.]. Lviv, NAS of Ukraine, Institute of Regional Research, 2013. Vol. 1. Ecological safety and natural resources capacity, 2013. – 336 p. [in Ukrainian].
4. Pityulych M.M. *Hirs'ki Terytorii Ukrain's'kykh Karpat: Suchasnyi Stan ta Perspektyvy Rozvytku* [Mountain Territories of Ukrainian Carpathians: Current State and Development Prospects]. Lviv, Institute of Regional Research named after M.I. Dolishniy of the NAS Ukraine, Uzhhorod, Grazhda, 2015 [in Ukrainian].
5. Zimmermann H. *Derzhavna Polityka dlya Hirs'kykh Rehioniv – Dosvid Deyakykh Evropeis'kykh Krain ta Mozhlyvi Varianty dlya Ukrainy. Proektnyi Dokument No. 18* [State

Policy for Mountain Regions – Experience of Some European Countries and Options for Ukraine. Project Document No. 18], available at: <http://www.ims-ukraine.org/sites/default/files/%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%E2%84%96%2018.pdf> [in Ukrainian].

6. Malakhovsky Yu. *Dosvid SShA, Kanady ta krain ES v upravlinni ekonomichnym rozvytkom depresyvykh terytorii* [The US, Canada and EU experience in managing economic development of depressed areas]. *Naukovi pratsi Kirovograds'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Scientific works of the Kirovograd National Technical University. Economic sciences*, 2015, Iss. 28, pp. 43–53 [in Ukrainian].

7. Polishchuk L.S. *Rehional'ni asymetrii v ES ta novi instrumenty polityky vyrivnyuvannya* [Regional asymmetries in the EU and new policy instruments alignment]. *Aktual'ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn – Actual problems of international relations*, 2015, Vol. 2, No. 126, pp. 116–124, available at: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/view/2824/2532> [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 14 лютого 2018 р.
The article was received by the Editorial staff on February 14, 2018.*
